



Un Josep Maria Pou esplèndid ens condueix cap els abismes oceànics i filosòfics continguts a l'obra mestra de Melville

Ramón Oliver

WEB "RECOMANA.CAT" _ 8/2/2018

"Digueu-me Ismael". Curiosament , i alhora ben significativament, Juan Cavestany finalitza la seva notable versió escènica de la incommensurable novel·la de Melville amb la cèlebre frase que al text original, es troba precisament al principi de tot. Així comença el llibre: amb la presentació del personatge que ens farà de narrador al llarg de les apassionats set-centes pàgines que venen després. Serà ell, Ismael, qui, compartint amb la resta de la tripulació del balener Pequod diàlegs, aventures, desventures , terrors, perillosos moments de cacera marítima, i intenses vetllades en les quals l'esquarterament d'una balena s'apropa molt al ritual col·lectiu amb quelcom de repetició d'un cerimònia iniciàtica , ens donarà a

conèixer la obsessió que s'ha convertit en l'única raó de viure – i l'única cosa que li pot donar sentit a la mort- del capità Ahab. Un Ahab que, com ve a dir el mateix Josep Maria Pou - que ara s'ha ficat sota la seva pell però abans s'havia ficat ja sota la pell del vell rei shakesperià - quan mira cap a l'abisme dels oceans buscant amb ànsia i desesperació la petjada de Moby Dick, sembla fer-ho amb la mateixa mirada embogida pel dolor del rei Lear. Un Ahab que, i a diferència del bíblic Jonàs, no va a trobar-se amb la balena per tal de pagar la culpa d'haver desobeït a Déu, sinó més aviat per desafiar a Déu i negar-li a tots els deus qualsevol mena d'autoritat que intenti apartar-lo del seu desig d'autodestrucció. Un Ahab que, com el coronel Kurtz d' "El cor de les tenebres", pot afirmar que ell sí sap el que significa haver vist "l'horror, l'horror". I sap també que l'horror té el mateix color blanc de la seva blanca balena . Quan has vist l'horror de forma tan directe, quan has quedat alhora fascinat per ell perquè saps que no existeix en realitat altra cosa que ell, les crides al seny dels teus subalterns, tan plenes de lògica i raó, es converteixen en quelcom de tot forassenyat .

Cavestany, com us deia, acaba el seu text allà on comença el text de Melville. I fent-ho, remarca precisament la gran diferència que existeix entre el punt de vista que ell adopta , i aquell que marcava el text original: mentre a la novel·la ens apropem a la bogeria del capità des d'una mirada aliena que inevitablement acabarà xuclada per les visions del deliri del capità, la peça teatral ens proposa de forma immediata submergir-nos al cor mateix de les tenebres (per dir-ho a la manera de Conrad); i habitar tota

l'estona dins del malson d'aquest Ahab que afirma "jo no estic boig, jo sóc la bogeria embogida". I aquí em ve al cap aquella altra forma de bogeria que marcava l'existència d'aquell altre gran personatge de la literatura de Melville - al qual, per cert, també va interpretar al seu moment Pou - que és "Bartleby, l'escrivent". El protagonista d'aquell relat i el capità que busca pels oceans la balena de la mort, no poden haver portat existències més diferents: l'un, ficat sempre entre papers i lligalls i complint funcions administratives a les oficines d'una gran ciutat; l'altre, enfrontat a les inclemències de la mar i la fúria dels cetacis i els misteris dels fons marins. I malgrat tot, quan Bartleby pronuncia la seva famosa frase, el seu "Preferiria no fer-ho" que marca de forma implacable el seu progressiu distanciament de les estretes normes del món real per tal de ser-li fidel a la realitat íntima (encara que aquesta vagi encaminada a destruir-te), te n'adones de fins a quin punt l'oficinista copiadador i el capità obsessionat, pertanyen a una mateixa família: la dels éssers disposats a fer saltar totes les costures del món convencional per tal d'assumir que el seu dolor, és la cosa més propera a la seva veritable llibertat de la que podran gaudir mai. "Hi ha una saviesa que és dolor", diu Ahab en boca de Pou. "I hi ha un dolor que és bogeria", afegeix tot seguit, després també d'afirmar "qui diu tenir dins seu més alegria que tristesa no pot ser sincer, o està a mig créixer". Tot i que ell mateix, senti per moments un rampell de nostàlgia per aquell moment de la infantesa en el qual, potser encara podia creure en el miratge de la felicitat. "Fa temps, jo era un nen", deixa anar Ahab mig endormiscat en un moment de la representació, abans que els malsons de balena tornin un cop es quedi completament dormit. La

frase arriba de forma aïllada, no es torna a repetir, no introdueix una sèrie de records infantils. I malgrat tot, la frase resulta fonamental: aquest ésser trencat físicament i psíquicament, aquest tirà monstre filosòfic obsedit per un monstre marí, una vegada va ser un nen, com tots nosaltres. I potser a la seva infància es troba la clau de la obsessió que ara el rosega per dins. Serà per associació d'idees – al cap i a la fi, Josep Maria Pou també ha interpretat Orson Welles als escenaris- però en aquest moment em va venir al cap aquell altre “Ciudadà Kane” la veritat del qual es investigada per periodistes que intenten treure’n l’entrellat entrevistant a totes les persones que van tenir alguna mena de tracta amb ell. Tot plegat, per acabar sempre amb una visió fragmentada del personatge, sense adonar-se’n que l’única cosa que en sap quelcom de la veritat de Kane és un simple trineu llançat a la foguera i associat a un moment determinant de la seva infància .

El “Moby Dick” de Cavestany i Lima deixa gairebé totalment de banda l’èpica de l’aventura externa per endinsar-se completament en els oceans de l’èpica existencial interna. Som a l’infern oceànic íntim d’Ahab , i en aquest sentit , la tripulació del Pequod – Ismael inclòs- adopta un paper difuminat i gairebé despersonalitzat : a Jacob Torres i a Oscar Kapoya (que revalida aquí aquella versatilitat corporal exhibida ja als espectacles de Iago Pericot en els quals ha intervingut) els hi toca donar-li constant presència escènica a uns personatges que , per contra, han deixat alhora gairebé de tenir presència com a tals, per convertir-se en ombres dins del cap del capità : ombres a les quals sovint ni cal mirar quan parlen, perquè

importen ja poc . Encara que Ahab pugui sentir moments d'empatia per elles, en cap cas el portaran a canviar el rumb del seu letal destí, que és també el destí de tots els que l'acompanyen.

Es des d'aquest espai, des d'on Pou es transforma en Ahab; des d'un espai irreal en el qual només hi caben somnis inquietos , malsons i presagis de destrucció, mentre les notables projeccions creades per Miquel Àngel Raió ens remetent constantment a un mar neguitós que amenaça sempre tempesta . I la direcció d'Andrés Lima, tot i estar dominada per la sobrietat, sap també com visualitzar amb encert aquells moments en els quals la tempesta interna ve a coincidir amb la tempesta externa., i Ahab es troba cara a cara amb aquest desig seu que és alhora la seva perdició. Pou construeix al capità des d'aquesta veu interior que es fa imperiós crit exterior. I ens mostra sempre l'abisme al qual està abocada aquesta veu, aquest abisme ple de fúria que reflecteix també en tot moment la seva mirada, mentre arrossega per l'escenari la sumptuosa cama de fusta i marfil (gentilesa de l'equip de DDT SFX) que ha vingut a substituir aquella altre que li va devorar la balena. Pou construeix la seva gran interpretació des d'aquest deliri íntim d'Ahab que no deixa mai de parlar sobre els nostres propis deliris , abismes i terrors . Tots tenim les nostres pròpies balenes, tots compartim alguna cosa amb Ahab. Si la seva desmesura en espanta, és perquè hi reconeixem en ella quelcom de personal. Això, el geni de Melville va saber molt bé com plasmar-ho. I la condensada síntesi filosòfica d'aquest geni que ens presenta Cavestany, i

l'esplèndida creació que ens ofereix Pou, ens ho venen a recordar.
